
Nationalität oder Konfession leiten. Jeder, der den Boden Israels bearbeiten will, ist uns willkommen.⁴⁸

De in Jeruzalem en Tel Aviv verschijnende krant *Jedioth Chadashoth* organiseerde in februari een enquête of ‘Gallup-poll’. De uitkomst was dat 60% van de ondervraagde Israëli’s Nes Ammim wenste toe te laten, terwijl 30% geen mening had en 10% zich tegen verklaarde.⁴⁹ Jakob Bernath had het gevoel dat de zaak de goede kant op ging. Met toestemming van de districtsraad Gaaton begonnen de eerste Zwitserse bewoners in het voorjaar van 1963 met de bewerking van het van Khayr gekochte land. Hans Vetterli (Schaffhausen) was een boerenzoon uit Thurgau, zijn echtgenote Ella lerares. Ze hadden Ivriet geleerd in de *ulpan* van kibboets Misra. Tegenover *Jedioth Chadashoth* verklaarden ze Israël praktisch te willen bijstaan, als blijk van solidariteit – ‘als eine kleine Insel der tatsächlichen Hilfsbereitschaft in einem Meer von Indifferenz’.⁵⁰ De Vetterli’s kregen spoedig gezelschap van de Franstalige familie Roberts, uit de Jura. Tegen de Spartaanse leefomstandigheden zagen de Zwitsers niet op. De districtsraad had zijn toestemming gegeven met twaalf tegen één stem. In een verklaring na de stemming werd gezegd dat de raad verwachtte dat Nes Ammim bij zou dragen aan goede betrekkingen van Israël tot de buitenwereld en aan de economische ontwikkeling van het district.⁵¹

Eshkol werd in 1963 premier van Israël, als opvolger van David Ben Gurion. Hij schreef op 7 mei een brief aan Bernath. Daarin verzocht hij de gedane toezegging ‘that you regard the setting up of Nes Ammim solely as a contribution to Israel’s economic development program, and that you will not engage in any form of activity of an missionary nature’ officieel te bevestigen.⁵² Vertegenwoordigers van de drie Europese Nes Ammim-verenigingen troffen elkaar op 22 juni in Frankfurt aan de Main. Nikolaus Becker, de Duitse penningmeester, sprak van een beslissend moment: ‘Würde es nicht gelingen, das Misstrauen von Israelis gegen Nes Ammim (...) abzubauen, hätte die Arbeit eingestellt werden müssen.’⁵³ Men werd het erover eens dat de thesen die Kremers had opgesteld voor de Duitse vereniging zouden worden bewerkt tot grondslag voor het hele werk van Nes Ammim. Kremers en Bakker namen deze taak op zich. Aan de Israëlische regering werd de garantie afgegeven dat geen enkele vorm van zending bedreven zou worden. In Duitsland werden de hoogleraren Helmut Gollwitzer en Hans-Joachim Kraus hierover geconsulteerd, in Nederland de hervormde theoloog Hendrikus Berkhof. Het in Zürich zetelende bestuur van Nes Ammim Internationaal bevestigde de afspraken op 5 september 1963 in een schrijven aan Eshkol: geen zending, en tot nader order geen joden-christenen of Duitsers onder de bewoners. Het

⁴⁸ ‘Protestversammlung gegen Nes Ammim’, in: *Jedioth Chadashoth* 12 februari 1963.

⁴⁹ ‘Es geht um Nes Ammim’, in: *Jedioth Chadashoth* 28 februari 1963.

⁵⁰ ‘Erster Besuch in Nes Ammim’, in: *Jedioth Chadashoth* 10 mei 1963.

⁵¹ ‘Nes Ammim’, in: *Jedioth Hayom*, 19 maart 1963.

⁵² L. Eshkol aan J. Bernath, Jeruzalem 7 mei 1963. Afschrift in collectie J.F.L. Bastiaanse, in: bibliotheek PThU-Kampen.

⁵³ Nikolaus Becker, ‘Auf dem Wege zu einem neuen Verhältnis von Christen und Juden. Die Geschichte Nes Ammims und des deutschen Nes Ammim-Vereins’, in: Nikolaus Becker en Gerda E.H. Koch, *Bewahren und Erneuern. Die christliche Siedlung Nes Ammim in Israel*, Neukirchen-Vluyn 1993, 36-38.